

MŰVÉSZETTÖRTÉNET

Az középszintű szóbeli tételek mindegyike „A”, „B” és „C” feladatokból áll.

Az „A” feladat a Művészettörténet tantárgy tartalmi központú, a történetiségre épülő tudásanyagáról szól.

A „B” feladat egy adott műalkotás sokoldalú elemzése reprodukció, fotó alapján.

A „C” feladat a művészeti technikák eljárásainak bemutatása konkrét példák alapján.

TÉMAKÖRÖK

1.

Az *őskor* / a *prehisztorikus kor* főbb szakaszainak *művészete*.

a) A *paleolitikum* plasztikai alkotásai és a „barlangszentélyek” (kiemelten: Altamira, Lascaux) sziklafestményei, az ábrázolásokhoz fűződő értelmezések.

b) A *neolitikum* megalitikus építésze: kultuszterek (pl. Stonehenge) és sírépítmények (pl. Newgrange).

2.

Az *isten- és a túlvilágkép*, valamint a *halottkultusz* változatai az *ókori Mezopotámia* és *Egyiptom* kultúrájában és művészetében.

a) *Mezopotámia*: az egymást váltó birodalmak (sumér, akkád, óbabiloni, asszír, újbabiloni) jellegzetes *szakrális* épületei (zikkurat) és a temetkezéshez kapcsolódó művészeti emlékek. A *világi* reprezentációt szolgáló épületegyüttesek (palotaközpontok) téralakítása, a létesítményekhez kapcsolódó képzőművészeti alkotások.

b) A vallás és a halottkultusz sajátosságai az *ókori Egyiptom* két nagy korszakában (Óbirodalom, Újbirodalom) és az ezekhez kapcsolódó művészeti alkotások.

Óbirodalom: masztaba, piramis (kiemelten: Szakkara, Giza).

Újbirodalom: Ehnaton korának művészete; sziklasírok (kiemelten: Tutanhamon sziklasírja); halotti- és kultusztemplomok.

3.

Az *ókori Hellász* kultúrájának főbb periódusai: archaikus, klasszikus, hellenisztikus kor.

a) Az *ókori görög templom* rendeltetése, téralakítása, jellemző típusai, az oszloprendek. Az épülethez kapcsolódó szobrászati program. Kiemelten: az athéni Akropolisz szent körzete.

b) Az *ókori görög szobrászat* a kultúra egyes korszakaiban (kiemelten: az archaikus kuros szobrok, a klasszikus kor nagy mesterei: Pheidias, Polykelitos, Myron és a hellenisztikus kor alkotásai).

4.

Az *ókori Róma művészete* a köztársaság és a császárság korában.

a) A *portré* változatai a latinság történelmének főbb korszakaiban, a köztársaság-, majd a császárkori Rómában.

b) A világi reprezentáció a *római császárkori* építészetben és az ahhoz kötődő képzőművészetben. A korszakban kiépülő monumentális térrendszerek (fórum), a birodalom első emberének hatalmát hirdető építmények (diadalív, diadaloszlop), az amphitheatrumok és thermák.

5.

Az ókori Róma bukása után új ideológiára, a kereszténységre épülően virágzó birodalom: **Bizánc művészete**.

a) Bizánc felemelkedése és első fénykora **Justinianus** uralkodása (6. század) idején. A birodalmi főváros (Konstantinápoly) alapítása és új létesítményei (Hagia Szophia).

b) Bizánc exarchátusa: **Ravenna**. A Justinianus korában épített vagy felújított épületek; a San Vitale centrális térszervezése és az épület belsejét borító mozaikok, valamint a bazilikák (San Apollinare in Classe, San Apollinare Nuovo) térszervezése és mozaikjai.

6.

A nyugati (római katolikus) kereszténység első nagy korszaka: a **romanika** művészete (10-12. század).

a) Románkori művészet a **Német-Római Birodalom** területén. Az Ottó-kor és a száli-frank császárok építkezései és az építkezésekhez kapcsolódó képzőművészeti alkotások.

b) **Itália** románkori művészetének változatai a különböző területeken (Toscana, Emilia, Velence és környéke). A monumentális épületplasztika (elsősorban reliefek) iránti igény megjelenése.

c) A **zarándokútvonalak művészete**: a növekvő jelentőségű ereklyekultuszhoz kapcsolódó művészeti alkotások és a zarándoktemplom jellegzetes típusa. Franciaország **Burgundia** tartományának románkori művészete és Cluny jelentősége. Az épületplasztika növekvő szerepe; a jellemző témák és stílári előadásmódok.

d) Szent István korának és a 11. század második felének művészeti emlékei **Magyarországon**. A 12-13. század románkori művészete (kiemelten: Pécs, valamint Ják és a nemzetségi monostorok).

7.

A **gótika** megjelenése a 12. század derekán. A katedrális mint összművészeti alkotás. Új építészeti, szerkezeti megoldások (vázszerkezet...) és a képzőművészet iránti igény növekedése.

a) A gótika „szülőházaja” (**Ilé-de-France**) területén található, az útkeresés és a kiteljesedés fázisait mutató emlékek (Párizs: Saint Denis, Notre Dame, Sainte Chapelle, Reims: Notre Dame).

b) A korai előzmények után az új stílus térhódítása **Magyarországon** a 14-15. század során (Anjou-ház, Luxemburgi Zsigmond).

c) A késő gótika impozáns szobrászati-festészeti egységet alkotó művei: a **szárnyasoltárok**. A magyarországi gótikus művészet szárnyasoltárai (Kolozsvári Tamás, MS mester munkái).

8.

Proto-*reneszánsz* művészet: Itália Toscana tartománya a 13-14. század folyamán (duecento, trecento).

a) A ***koldulórendek*** tanításai, hatásuk a művészetekre. Az assisi San Francesco épülete és festészeti díszje.

Giotto művészete és a padovai Aréna- / Scrovegni-kápolna kialakítása.

b) **Firenze** és **Siena** nagy vállalkozásai a korban: a városok szakrális és profán központjának kialakítása és az épületekhez kapcsolódó szobrászati és festészeti alkotások.

9.

A humanizmus eszmerendszerén alapuló ***reneszánsz*** művészet. A 15. század (quattrocento) művészete.

a) **Firenze** meghatározó szerepe, a tudományokat és a művészeteket felkaroló vezető családok műpártolása (Medici család). A korszak kiemelkedő művészei: F. Brunelleschi, L. B. Alberti, Donatello, A. Verrochio, L. Ghiberti, Masaccio, P. della Francesca, S. Botticelli.

b) **Leonardo da Vinci** („uomo universale”) egyéni útja, munkásságának főbb korszakai.

c) **Németalföld** művészete a 15. században. A táblaképek és az olajtechnika tökéletesítése, terjedése.

d) A **Mátyás kori Magyarország** (15. század második fele) és a korai 16. század (1526-ig) reneszánsz stílusú építkezései (Buda, Visegrád, Esztergom), néhány megmaradt emlék interpretálása.

10.

Róma és **Velence** a 16. század (cinquecento) elején. A reneszánsz fénykor. II. Gyula és X. Leo egyház- és művészetpolitikája.

a) A **San Pietro** építésének története: Bramante művészete, kapcsolata Leonardóval és terve a római San Pietróhoz. További építészeti és Michelangelo San Pietróhoz kötődő munkássága.

b) **Michelangelo** Firenzéhez és Rómához kötődő hosszú és gazdag művészi munkássága.

c) **Raffaello** Santi indulása és római korszaka.

d) A velencei kortársak, a luminista festésmód nagy mesterei: **Giorgione** és **Tiziano**.

11.

A tridenti zsinat és a jezsuita rend **ellenreformációs** tevékenysége és ennek kihatása a művészetre Itáliában és Franciaországban: **a barokk** művészete.

a) Itália: a **szakrális tér** minden művészeti ágat felölelő térformálása (a templom, mint összművészeti alkotás) és ennek hatása Európa más területein (Magyarország). A római San Pietro bővítése, a beltér szobrai, a San Pietro előtti tér. G. Bernini és F. Borromini munkássága.

b) Franciaország: **világi építészet** és az abszolutisztikus monarchia megmutatkozása XIV. Lajos vállalkozásában: Versailles. A **francia palotatípus** változatai Európa egyéb római katolikus dominanciájú területein (Magyarország).

12.

A *barokk kor festészetének* Európa vallási megosztottságából fakadó többarcúsága.

a) A *római katolikus térségek* fontos központjai és nagy alkotói a 17-18. században. Kiemelten: Caravaggio, P. P. Rubens, D. Vélaquez.

b) A *protestantizmus* és a polgárság teremtette új elvárások (műfajok, művészi előadásmód...) jellegzetes és egyedi változatai *Hollandiában*. Kiemelten: Rembrandt, F. Hals, J. Vermeer van Delft főbb alkotásai.

13.

A 18. század vége – a 19. század elejének művészete – *stíluspluralizmus*.

a) Az enciklopédisták (felvilágosodás) eszmeiségére épülő stílusáramlat: a *(neo)klasszicizmus építészet* és *szobrászata*. Az antik görög-római formavilág megelevenedése a hagyományos és új rendeltetésű létesítmények esetében. A neoklasszicizmus építészet és szobrászata Magyarországon. A *romantika „útvesztése” az építészetben*. A historizmus, a neo-stílusok és az eklektika a (neo)klasszicizmustól eltérő múltidézése. A historizmus, a neo-stílusok és az eklektika Magyarországon.

b) A (neo)klasszicizmus és a romantika *festészet*. A neoklasszicizmus didaktikus (oktató) hangvétele és a romantika érzelmi végletei. A történelmi festészet parabolikus szerepe Franciaországban és Magyarországon.

c) A *táj* mint különböző jelentéstartalmak hordozója a német és angol romantikus festészetben (C. D. Friedrich, J. Constable, W. Turner).

14.

A *realizmus* stílusáramlata a 19. század derekán.

a) A *társadalom széles rétegei helyzetének bemutatása*, a közösséget és egyént érintő kérdések a realizmus nyelvén (G. Courbet, J. F. Millet, H. Daumier). A *Barbizoni iskola* „vissza a természethez” programja és a tájfestészet megújítása (plein-air). Paál László Barbizonban.

b) Magyar mester Párizsban: *Munkácsy Mihály* sajátos útja (realista életkép, szalonfestészet). *Mednyánszky László*: tájképek, csavargóképmások.

15.

Az *impresszionizmus* stílusáramlata.

a) A csoport kialakulása, története. Az *első generáció* (E. Manet, E. Degas) és *a fiatalok* (C. Monet, A. Renoir) művészetében tapasztalható különbségek mind a témaválasztás, mind a festői stílusjegyek vonatkozásában.

b) *Szinyei Merse Pál* magányos útja. A plein-air és az impresszionizmus által inspirált magyarországi festészet a századfordulón: a *Nagybányai iskola*.

16.

Az impresszionizmusra adott válaszok modernizmust megelőlegező szerepe: a *posztimpresszionizmus*.

A négy kiemelkedő személyiség ars poeticája és festészetük egyedi jegyei **G. Seurat**, **P. Cézanne**, **P. Gauguin**, **V. van Gogh**.

17.

A 19-20. század fordulója Európájának két fő áramlata: a *szimbolizmus* és a *szecesszió*.

a) A *szimbolista festészet Franciaországban és Észak-Európában* (G. Moreau, O. Redon, E. Munch, J. Ensor középpontba helyezésével).

b) A *hazai szimbolizmus* nagy alakjai: Csontváry Kosztka Tivadar, Gulácsy Lajos.

c) A *szecesszió* jelentős központjai: az előzmények és *Anglia*, a *francia nyelvterületek* és *Antoni Gaudi* egyéni útja.

d) *Ausztria* és *Magyarország* szecessziós stílusú művészete.

18.

A *20. század első évtizedében* lezajló és a *két világháború között kiteljesedő* változások az Amerikai Egyesült Államok és Európa *építészetében*.

a) Az *ipari forradalom teremtette lehetőségek* (új anyagok: öntöttvas, síküveg, beton), új szerkezeti megoldások az építészetben. Kiemelten: a Chicagói Iskola és F. L. Wright tevékenysége. Jelentős eredményeik a magasházépítés és a villaépítészet terén.

b) A *Bauhaus* célkitűzései és építészeti, iparművészeti eredményei. Az iskola szellemével rokon nézeteket valló holland kör: a *De Stijl* csoport.

c) *Le Corbusier* életművének kiemelkedő alkotásai (magánház, „lakógép”, szakrális tér, várostervezés).

19.

A *klasszikus avantgarde* a 20. század elején.

a) *Objektív*, tudományos alapokon nyugvó irányzatok: a *kubista* és a *geometrikus absztrakt* ágazat változatai (P. Picasso, G. Braque, P. Mondrian és K. Malevics) és az olasz *futuristák*.

b) *Szubjektív*, emocionális alapokon nyugvó festészeti áramlatok. A *Fauves* csoport művészeti hitvallása, új eszközöket érvényesítő nosztalgikus vagy drámai hangvétele (H. Matisse, P. Derain és M. Vlaminck).

c) A Németországban szerveződő *expresszionista* csoportosulások: Drezda – Berlin: a *Die Brücke* kör és a müncheni *Der Blaue Reiter* csoport festészete (V. Kandinszkij és P. Klee).

20.

Művészeti tendenciák az *első világháború alatt* és *a két világháború között Európában* és az *USA*-ban.

a) A *dadaizmus* szkepticizmusa M. Duchamp és a körhöz tartozó más mesterek esetében. A ready-made mint „polgárpukkasztó” produktum.

b) A *szürrealizmus* az egyént „kint és bent” felszabadítani szándékozó mozgalma. A. Breton freudi alapokon nyugvó hitvallása és a körbe kapcsolódó művészek sokarcú reagálása a manifesztumra (kiemelten: M. Ernst, R. Magritte, S. Dali alkotásai).

c) A magyar avantgarde francia és német kapcsolatai. A *Nyolcak* és az *Aktivisták*.